

**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»**

Факультет суспільних і прикладних наук

Кафедра права та публічного управління

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з методичної роботи

Ярослав ШТАНЬКО

“30” 08 2024 р.

ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань:	08 Право
Спеціальність:	081 Право
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма:	“Право”
Освітній рівень:	другий (магістерський)
Статус дисципліни:	обов’язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання:	українська

**Івано-Франківськ
2024**

РОЗРОБНИК:

к.ю.н., доцент, доцент кафедри права
та публічного управління

Олександр ЗАГУРСЬКИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри права,
та публічного управління
протокол № 1 від 30 серпня 2024 р.
В.о завідувача кафедри

Олександра ПТАШНИК

УЗГОДЖЕНО:

Гарант ОПП

Ірина ПРИПІХАН

СХВАЛЕНО:

на засіданні Науково-методичної ради, протокол № __ від _____ 2024 р.

e-mail	oleksandr.zahurskyi@ukd.edu.ua
Номер аудиторії чи кафедри	ауд. 201
Посилання на сайт	https://ukd.edu.ua/person/oleksandr-zahursky-y-k
Сторінка курсу в СДО	https://online.ukd.edu.ua/course/view.php?id=4198

ВСТУП

Анотація навчальної дисципліни «Етичні стандарти професійної діяльності юриста»

Правові цінності та етичні стандарти є фундаментом правової поведінки, покладеної в основу професійної діяльності юриста в сучасній Українській демократичній державі. Повага до людської гідності, добросовісність, свобода, справедливість, рівність, демократія, правопорядок, законність, верховенство права, верховенство закону є ціннісними орієнтирами сучасного юриста та, водночас, нормативними вимогами для зайняття посад судді, прокурора, нотаріуса, здійснення адвокатської діяльності тощо. Сучасний розвиток українського суспільства вимагають від юристів високих професійних та моральних якостей. Основні засади професійної етики юристів України є узагальненням моральних стандартів поведінки, що базуються на визнаних загальнолюдських моральних цінностях і основних принципах професійної діяльності юристів, які конкретизуються кодексами етики, правилами поведінки та дисциплінарними статутами окремих професійних груп юристів і морально зобов'язують усіх юристів України дотримуватися їх при здійсненні своєї професійної діяльності.

Мета навчальної дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти здатності ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування, здатності розвивати та утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника та доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

Основні завдання, що стоять перед авторами навчальної дисципліни, полягають в тому, щоб розкрити здобувачам:

- опанування положень міжнародних та національних правових актів, які встановлюють професійні стандарти етичної поведінки юриста;
- з'ясування загальних закономірностей впливу фундаментальних моральних категорій на якість здійснюваної професійної юридичної діяльності юриста;
- вивчення загальних засад взаємодії загальних моральних категорій на систему професійно-етичних характеристик юриста;
- опанування класифікаційної системи моральних юриста;
- освоєння типології етичних конфліктів, котрі можуть мати у професійній та позапрофесійній діяльності юриста та способи їх подолання.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен **знати**:

- фундаментальні правові цінності західної правової традиції;
- вимоги до представників юридичних професій у країнах західної правової традиції;
- вимоги до представників юридичних професій на різних етапах розвитку української державності;
- основні принципи, способи і процедури ухвалення рішень у процесі професійної діяльності юриста;
- основні етичні категорії та їх місце у формуванні ціннісних орієнтацій професійної діяльності юриста;
- вимоги основних нормативно-правових актів у сфері моралі та етики;
- зміст та особливості етичних стандартів у професійній діяльності юриста;
- моральну специфіку здійснюваної професійної діяльності;
- сутність морально-професійних деформацій у службовій діяльності та шляхи їх подолання;
- особливості морально-етичних відносин у службовому колективі;
- підстави юридичної відповідальності за порушення професійних обов'язків.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен **вміти**:

- виявляти цінності західної правової традиції у переліках вимог до представників різних юридичних професій в українському законодавстві і визначати відповідність власних професійних компетентностей та етичних характеристик відповідним вимогам;
- скласти власне професійне резюме;
- виявляти правові проблеми і пропонувати аргументовані рішення для їх розв'язання;
- доносити ідеї, зміст проблем, аргументувати варіанти їх вирішення;
- оцінювати факти професійної діяльності як із правової, так і з морально-етичної позиції;
- застосовувати морально-етичні норми та правила поведінки у конкретних життєвих та службових ситуаціях;
- спілкуватись із колегами та із громадянами, у т. ч. з представниками різних соціальних груп, національностей, рас та релігійних конфесій, на основі правил професійної етики;
- давати морально-етичну оцінку проявам порушень норм професійної етики;
- ухвалювати рішення у складних ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливості практики їх застосування;
- визначати вид та ступінь юридичної відповідальності юриста у випадку неналежного виконання чи невиконання ним професійних обов'язків.

Компетентності та результати навчання, яких набувають здобувачі освіти внаслідок вивчення навчальної дисципліни (шифри та зміст компетентностей та програмних результатів навчання вказано відповідно до ОПП “Право” (2024/2025)).

Шифр та назва компетентності	Шифр та назва програмних результатів навчання
ЗК4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.	ПРН2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами. ПРН7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв’язання.
ЗК8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).	
СК12. Здатність утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника.	

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	1		
Семестр	1		
Кількість кредитів ЄКТС	3		
Аудиторні навчальні заняття		денна форма	заочна форма
	лекції	16 (в годинах)	8 (в годинах)
	семінари, практичні	14 (в годинах)	8 (в годинах)
Самостійна робота		60 (в годинах)	74 (в годинах)
Форма підсумкового контролю	Залік (I семестр)		

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни¹:

Пререквізити	Постреквізити
Теорія держави і права	Верховенство права та правова система ЄС
Нотаріат	Медіація та інші позасудові способи врегулювання спорів
Адвокатура та адвокатська діяльність	Юридична техніка

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Перелік тем лекційного матеріалу

Змістовий модуль 1

Тема 1. Юридична етика: поняття, види, джерела (2 год.)

Професійна етика як самостійна галузь етичної науки. Види професійної етики та їх гуманістична спрямованість. Сутність юридичної етики. Завдання професійної етики. Особливості професії юриста. Структура, види та джерела професійної етики юриста.

Питання для самостійного вивчення. Місце етики в системі соціогуманітарного знання. Етика як філософська дисципліна. Етика як наука про мораль та її специфіку. Об'єкт та предмет етики. Нормативний, інтерпретуючий та прикладний аспект етики. Соціальне призначення і моральний сенс юридичної професії. Джерела формування культури особистості юриста. Проблеми деформації моральної і професійної (правової) свідомості у юристів (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Тема 2. Моральна культура як система ціннісних показників діяльності юриста (2 год.)

Єдність та відмінність моралі і права у життєдіяльності суспільства, соціальних спільнот та особистості. Соціальне призначення і моральний сенс юридичної професії. Моральна культура особистості: цінності, регулятиви та структура. Особливості моральної культури юриста. Моральні вимоги до професійної діяльності правника. Морально-

¹ тільки для обов'язкових дисциплін

професійні деформації, суб'єктивні та об'єктивні фактори їх виникнення та їх профілактика.

Питання для самостійного вивчення. Загальна характеристика етичних категорій. Структура моралі. Категорії моральної свідомості. Категорії моральної самосвідомості. Проблеми моральної свободи: її практичні і моральні виміри. Вчинок як першоелемент моральної діяльності. Співвідношення мети і засобів у людській діяльності. Спілкування як царина людської моральності (1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 18).

Змістовий модуль 2

Тема 3. Етичні засади здійснення правосуддя (4 год.)

Суддівська етика: поняття та значення для правової системи. Суддівська етика: практика Громадської ради доброчесності. Дисциплінарна відповідальність судді: природа, особливості, співвідношення із іншими видами юридичної відповідальності. Процедури та гарантії під час притягнення до дисциплінарної відповідальності судді. Дисциплінарна відповідальність судді за порушення правил суддівської етики: практика Вищої ради правосуддя. Суспільне призначення суду. Етика судового процесу. Судова риторика. Дотримання правил етикету в судовому процесі.

Питання для самостійного вивчення. Міжнародні стандарти суддівської етики. Національні стандарти суддівської етики. Кодекс суддівської етики. Механізм забезпечення доброчесності та професійної етики суддів. Міжнародні стандарти дисциплінарної відповідальності судді та національне законодавство. Порушення суддівської етики (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Тема 4. Професійна етика працівника прокуратури (2 год.)

Соціальні функції прокуратури. Моральні вимоги до прокурорів. Основні вимоги до професійної поведінки прокурора. Взаємовідносини з громадянами, громадськістю та іншими органами держави. Позапрофесійна етика поведінки прокурора. Відповідальність за недотримання етичних правил.

Питання для самостійного вивчення. Професійна етика працівника прокуратури: міжнародно-правові та національні аспекти. Основні принципи професійної етики та поведінки прокурорів. Взаємовідносини з громадянами, громадськістю та іншими органами держави. Запобігання випадкам порушення етичних правил працівниками прокуратури (1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 18).

Тема 5. Професійна етика адвокатів (2 год.)

Поняття адвокатської професії. Завдання, форми та принципи професії адвоката. Етичні особливості відносин адвоката з клієнтами. Етичні особливості відносин адвоката зі судом та іншими учасниками судового провадження. Етичні особливості відносин адвоката при здійсненні професійної діяльності з іншими органами та особами. Етичні особливості відносин адвокатів між собою та з органами адвокатського самоврядування. Особливості рекламування адвокатської діяльності, використання адвокатом мережі Інтернет, дотримання норм адвокатської етики в громадській науковій та публіцистичній діяльності адвоката. Відповідальність адвоката за порушення правил адвокатської етики.

Питання для самостійного вивчення. Поняття та особливості адвокатської етики як різновиду юридичної етики. Джерела адвокатської етики. Особливості рекламування адвокатської діяльності, використання адвокатом мережі Інтернет, дотримання норм адвокатської етики в громадській науковій та публіцистичній діяльності адвоката (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Тема 6. Професійна етика нотаріуса (2 год.)

Основні принципи професійної діяльності нотаріусів. Кодекс нотаріальної етики Міжнародного союзу нотаріату. Морально-етичні зобов'язання нотаріуса. Дії, що підривають професійну гідність нотаріуса. Відносини нотаріуса з особами, які до нього звернулися. Відносини нотаріуса з іншими нотаріусами та нотаріальним співтовариством. Поведінка нотаріуса у позаслужбовий час. Рекламавання та інформація про нотаріальну діяльність. Порушення нотаріусом етичних норм (етичний проступок) та відповідальність за нього.

Питання для самостійного вивчення. Етика – необхідний і обов'язковий елемент для здійснення нотаріальної функції. Основні цінності та принципи нотаріальної системи латинського типу. Кодекс нотаріальної етики Міжнародного союзу нотаріату. Рекламавання та інформація про нотаріальну діяльність (1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 18).

Тема 7. Професійна етика слідчого (2 год.)

Етика на стадії дізнання. Етика на стадії досудового розслідування. Етика слідчих дій. Етика застосування запобіжних заходів.

Питання для самостійного вивчення. Поняття, сутність та значення етичних основ діяльності слідчого. Загальна характеристика моральних

вимог до слідчих. Специфіка реалізації моральних норм у діяльності слідчого діяльність (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Зміст семінарських занять

Змістовий модуль 1

Тема 1. Юридична етика: поняття, види, джерела (2 год.) (на основі представленого теоретичного матеріалу, здобувачі мають підготувати відповіді на наступні питання: 1) Професійна етика як самостійна галузь етичної науки; 2) Види професійної етики та їх гуманістична спрямованість; 3) Сутність юридичної етики; 4) Завдання професійної етики; 5) Особливості професії юриста; 6) Структура, види та джерела професійної етики юриста.

Завдання для самостійного роботи. Місце етики в системі соціогуманітарного знання. Етика як філософська дисципліна. Етика як наука про мораль та її специфіку. Об'єкт та предмет етики. Нормативний, інтерпретуючий та прикладний аспект етики. Соціальне призначення і моральний сенс юридичної професії. Джерела формування культури особистості юриста. Проблеми деформації моральної і професійної (правової) свідомості у юристів (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Тема 2. Моральна культура як система ціннісних показників діяльності юриста (2 год.) (на основі представленого теоретичного матеріалу, здобувачі мають підготувати відповіді на наступні питання: 1) Єдність та відмінність моралі і права у життєдіяльності суспільства, соціальних спільнот та особистості. Соціальне призначення і моральний сенс юридичної професії; 3) Моральна культура особистості: цінності, регулятиви та структура; 4) Особливості моральної культури юриста; 5) Моральні вимоги до професійної діяльності правника; 6) Морально-професійні деформації, суб'єктивні та об'єктивні фактори їх виникнення та їх профілактика.

Завдання для самостійної роботи: Загальна характеристика етичних категорій. Структура моралі. Категорії моральної свідомості. Категорії моральної самосвідомості. Проблеми моральної свободи: її практичні і моральні виміри. Вчинок як першоелемент моральної діяльності. Співвідношення мети і засобів у людській діяльності. Спілкування як царина людської моральності (1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 18).

Змістовий модуль 2

Тема 3. Етичні засади здійснення правосуддя (2 год.) (на основі представленого теоретичного матеріалу, здобувачі мають підготувати відповіді на ряд питань: 1) Суддівська етика: поняття та значення для правової системи; 2) Суддівська етика: практика Громадської ради доброчесності; 3) Дисциплінарна відповідальність судді: природа, особливості, співвідношення із іншими видами юридичної відповідальності; 4) Процедури та гарантії під час притягнення до дисциплінарної відповідальності судді; 5) Дисциплінарна відповідальність судді за порушення правил суддівської етики: практика Вищої ради правосуддя; 6) Суспільне призначення суду; 7) Етика судового процесу; 8) Дотримання правил етикету в судовому процесі.

Завдання для самостійної роботи: Міжнародні стандарти суддівської етики. Національні стандарти суддівської етики. Кодекс суддівської етики. Механізм забезпечення доброчесності та професійної етики суддів. Міжнародні стандарти дисциплінарної відповідальності судді та національне законодавство. Порушення суддівської етики (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Тема 4. Професійна етика працівника прокуратури (2 год.) (на основі представленого теоретичного матеріалу, здобувачі мають підготувати відповіді на наступні питання: 1) Соціальні функції прокуратури; 2) Моральні вимоги до прокурорів; 3) Основні вимоги до професійної поведінки прокурора; 4) Взаємовідносини з громадянами, громадськістю та іншими органами держави; 5) Позапрофесійна етика поведінки прокурора; 6) Відповідальність за недотримання етичних правил.

Завдання для самостійної роботи: Професійна етика працівника прокуратури: міжнародно-правові та національні аспекти. Основні принципи професійної етики та поведінки прокурорів. Взаємовідносини з громадянами, громадськістю та іншими органами держави. Запобігання випадкам порушення етичних правил працівниками прокуратури (1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 18).

Тема 5. Професійна етика адвокатів (2 год.) (на основі представленого теоретичного матеріалу, здобувачі мають підготувати відповіді на наступні питання: 1) Поняття адвокатської професії; 2) Завдання, форми та принципи професії адвоката; 3) Етичні особливості відносин адвоката з клієнтами; 4) Етичні особливості відносин адвоката зі судом та іншими учасниками судового провадження; 5) Етичні особливості відносин адвоката при здійсненні професійної діяльності з іншими

органами та особами; 6) Етичні особливості відносин адвокатів між собою та з органами адвокатського самоврядування; 7) Особливості рекламування адвокатської діяльності, використання адвокатом мережі Інтернет, дотримання норм адвокатської етики в громадській науковій та публіцистичній діяльності адвоката; 8) Відповідальність адвоката за порушення правил адвокатської етики.

Завдання для самостійної роботи: Поняття та особливості адвокатської етики як різновиду юридичної етики. Джерела адвокатської етики. Особливості рекламування адвокатської діяльності, використання адвокатом мережі Інтернет, дотримання норм адвокатської етики в громадській науковій та публіцистичній діяльності адвоката (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Тема 6. Професійна етика нотаріуса (2 год.) (на основі представленого теоретичного матеріалу, здобувачі мають підготувати відповіді на наступні питання: 1) Основні принципи професійної діяльності нотаріусів; 2) Кодекс нотаріальної етики Міжнародного союзу нотаріату; 3) Морально-етичні зобов'язання нотаріуса; 4) Дії, що підривають професійну гідність нотаріуса; 5) Відносини нотаріуса з особами, які до нього звернулися; 6) Відносини нотаріуса з іншими нотаріусами та нотаріальним співтовариством; 7) Поведінка нотаріуса у позаслужбовий час; 8) Рекламування та інформація про нотаріальну діяльність; 9) Порушення нотаріусом етичних норм (етичний проступок) та відповідальність за нього.

Завдання для самостійної роботи: Етика – необхідний і обов'язковий елемент для здійснення нотаріальної функції. Основоположні цінності та принципи нотаріальної системи латинського типу. Кодекс нотаріальної етики Міжнародного союзу нотаріату. Рекламування та інформація про нотаріальну діяльність (1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 18).

Тема 7. Професійна етика слідчого (2 год.) (на основі представленого теоретичного матеріалу, здобувачі мають підготувати відповіді на наступні питання: 1) Етика на стадії дізнання; 2) Етика на стадії досудового розслідування; 3) Етика слідчих дій; 4) Етика застосування запобіжних заходів.

Завдання для самостійної роботи: Поняття, сутність та значення етичних основ діяльності слідчого. Загальна характеристика моральних вимог до слідчих. Специфіка реалізації моральних норм у діяльності слідчого діяльність (3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17).

Зміст самостійної роботи здобувачів

Розподіл годин, виділених на вивчення дисципліни:

Найменування видів робіт	Розподіл годин за формами навчання	
	денна	заочна
Самостійна робота, год, у т.ч.:	60	74
Опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях	30	50
Підготовка до практичних занять та контрольних заходів	6	6
Підготовка звітів з практичних робіт	-	-
Підготовка до поточного контролю	4	4
Опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення	20	14

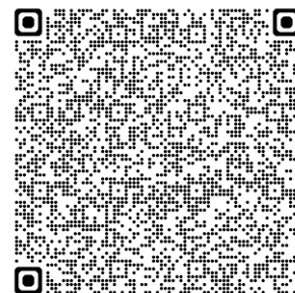
ПОЛІТИКА КУРСУ

1) щодо системи поточного і підсумкового контролю

Організація поточного та підсумкового семестрового контролю знань студентів, проведення практик та атестації, переведення показників академічної успішності за 100-бальною шкалою в систему оцінок за національною шкалою здійснюється згідно з “Положенням про систему поточного і підсумкового контролю, оцінювання знань та визначення рейтингу здобувачів освіти”. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

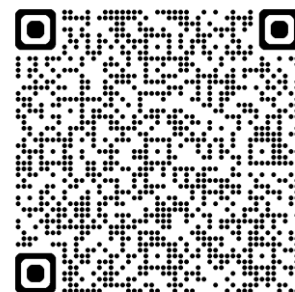
2) щодо оскарження результатів контрольних заходів

Здобувачі вищої освіти мають право на оскарження оцінки з дисципліни отриманої під час контрольних заходів. Апеляція здійснюється відповідно до «Положення про політику та врегулювання конфліктних ситуацій». Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

3) щодо відпрацювання пропущених занять

Згідно “Положення про організацію освітнього процесу” здобувач допускається до семестрового контролю з конкретної навчальної дисципліни (семестрового екзамену, диференційованого заліку), якщо він виконав усі види робіт, передбачені на семестр навчальним планом та силабусом/робочою програмою навчальної дисципліни, підтвердив опанування на мінімальному рівні результатів навчання (отримав ≥ 35 бали), відпрацював визначені індивідуальним навчальним планом всі лекційні, практичні, семінарські та лабораторні заняття, на яких він був відсутній. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

4) щодо дотримання академічної доброчесності

“Положення про академічну доброчесність” закріплює моральні принципи, норми та правила етичної поведінки, позитивного, сприятливого, доброчесного освітнього і наукового середовища, професійної діяльності та професійного спілкування спільноти Університету, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

5) щодо використання штучного інтелекту

“Положення про академічну доброчесність” визначає політику щодо використання технічних засобів на основі штучного інтелекту в освітньому процесі. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

[покликанням](#).² “Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації академічних творів” містить рекомендації щодо використання в академічних текстах генераторів на основі штучного інтелекту. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

6) щодо використання технічних засобів в аудиторії та правила комунікації

Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). На гаджетах повинен бути активований режим «без звуку» до початку заняття. Під час занять заборонено надсилання текстових повідомлень, прослуховування музики, перевірка електронної пошти, соціальних мереж тощо, окрім виробничої необхідності. Під час виконання заходів контролю використання гаджетів заборонено (за винятком, коли це передбачено умовами його проведення). У разі порушення цієї заборони результат анулюється без права перескладання.

Комунікація відбувається через електронну пошту і сторінку дисципліни в Moodle.

7) щодо зарахування результатів навчання, здобутих шляхом формальної/інформальної освіти

Процедури визнання результатів навчання, здобутих шляхом формальної/інформальної освіти визначаються «Положенням про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти». Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).³

Під час вивчення навчальної дисципліни “Етичні стандарти професійної діяльності юриста” студентам надається можливість перезарахування неформальної освіти. До прикладу, із запропонованого переліку можна пройти сертифіковані (безкоштовні) курси на освітніх платформах, відтак сертифікат, який отримали під час навчання, – є підтвердженням засвоєння студентом окремих тем, що включені у зміст дисципліни.

№ п/п	Перелік сертифікованих (безкоштовних) онлайн-курсів	Перелік тем, які можуть бути перезараховані (за умови наявності сертифіката на ім'я та прізвище студента/студентки)
1.	Онлайн-курс із питань доброчесності та етики, розроблений Управлінням ООН з питань наркотиків і злочинності URL:	<ul style="list-style-type: none">• Етичні засади здійснення правосуддя

² визначається політика використання ІІІ в навчальній дисципліні - дозволене/заборонене, правила використання

³ визначається перелік електронних та інших ресурсів та умови перезарахування

	http://www.unodc.org/e4j/tertiary/integrityethics.html	
2.	Онлайн курс "Етика для суддів, прокурорів та адвокатів" (Council of Europe Help Programme) https://help.elearning.ext.coe.int/course/view.php?id=4234	<ul style="list-style-type: none"> ● Етичні засади здійснення правосуддя ● Професійна етика працівника прокуратури ● Професійна етика адвокатів
3.	Онлайн-курс «Доброчесна судова влада» https://study.nazk.gov.ua/courses/course-v1:NAZK+ak009+2023-09/about/	<ul style="list-style-type: none"> ● Етичні засади здійснення правосуддя

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні дисципліни застосовується комплекс методів для організації навчання студентів з метою розвитку їх логічного та абстрактного мислення, творчих здібностей, підвищення мотивації до навчання та формування особистості майбутнього фахівця.

Програмний результат навчання⁴	<u>Метод навчання</u>	<u>Метод оцінювання</u>
ПРН2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.	бесіда бесіда-діалог творчий	усний контроль програмований контроль
ПРН7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.	комп'ютерні і мультимедійні методи індуктивний	програмований контроль поточний контроль

⁴ для вибіркових навчальних дисциплін вказується результат навчання

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Вид	Зміст	% від загальної оцінки	Бал	
			min	max
Поточні контрольні заходи	всього	60	35	60
Підсумкові контрольні заходи	екзамен	40	24	40
Всього:	-	100	60	100

Процедура проведення контрольних заходів, а саме поточного контролю знань протягом семестру та підсумкового семестрового контролю, регулюється «Положенням про систему поточного та підсумкового контролю оцінювання знань та визначення рейтингу студентів».

Фіксація **поточного** контролю здійснюється в “Електронному журналі обліку успішності академічної групи” на підставі чотирибальної шкали – “2”; “3”; “4”; “5”. У разі відсутності студента на занятті виставляється “н”. За результатами поточного контролю у Журналі, автоматично визначається підсумкова оцінка, здійснюється підрахунок пропущених занять.

Критерії оцінювання:

«незадовільно»	володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об’єктів, що позначаються окремими словами чи реченнями; володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає його уривчастими реченнями, виявляє здатність висловити думку на елементарному рівні; володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу;
-----------------------	--

<p><i>«задовільно»</i></p>	<p>володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на репродуктивному рівні; володіє матеріалом на рівні, вищому за початковий, здатний за допомогою викладача логічно відтворити значну його частину; може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити висновки, виправляти допущені помилки;</p>
<p><i>«добре»</i></p>	<p>здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, частково контролювати власні навчальні дії, наводити окремі власні приклади на підтвердження певних тверджень: вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність, виправляти помилки і добирати аргументи на підтвердження певних думок під керівництвом викладача; вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, та вміє застосовувати його на практиці; вільно розв'язує задачі в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;</p>
<p><i>«відмінно»</i></p>	<p>виявляє початкові творчі здібності, самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей, поставлених викладачем; вільно висловлює власні думки і відчуття, визначає програму особистої пізнавальної діяльності, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них; без допомоги викладача знаходить джерела інформації і використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань власної пізнавальної діяльності; використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях; виявляє особливі творчі здібності, самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання.</p>

Усі пропущені заняття, а також негативні оцінки студенти зобов'язані відпрацювати впродовж трьох наступних тижнів. У випадку недотримання цієї норми, замість “н” в журналі буде виставлено “0” (нуль балів), без права

перездачі. Відпрацьоване лекційне заняття в електронному журналі позначається літерою «в».⁵

До підсумкового контролю допускаються студенти які за результатами поточного контролю отримали не менше 35 балів. Усі студенти, що отримали 34 балів і менше, не допускаються до складання підсумкового контролю і на підставі укладання додаткового договору, здійснюють повторне вивчення дисципліни впродовж наступного навчального семестру. За результатами підсумкового контролю (диференційований залік/екзамен) студент може отримати 40 балів. Студенти, які під час підсумкового контролю отримали 24 бали і менше, вважаються такими, що не здали екзамен/диференційований залік і повинні йти на перездачу.

Загальна семестрова оцінка з дисципліни, яка виставляється в екзаменаційних відомостях оцінюється в балах (згідно з **Шкалою оцінювання знань за ЄКТС**) і є сумою балів отриманих під час поточного та підсумкового контролю.

Шкала оцінювання знань за ЄКТС:

Оцінка за національною шкалою	Рівень досягнень, %	Шкала ECTS
Національна диференційована шкала		
Відмінно	90 – 100	A
Добре	83 – 89	B
	75 – 82	C
Задовільно	67 – 74	D
	60 – 66	E
Незадовільно	35 – 59	FX
	0 – 34	F
Національна недиференційована шкала		
Зараховано	60 – 100	-

⁵ можна вказати теми чи завдання, які є обов'язковими до виконання, а також особисті підходи до оцінювання рівня знань здобувачів під час аудиторної роботи

Не зараховано	0 – 59	-
---------------	--------	---

Студенти, які не з'явилися на екзамені без поважних причин, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Бігун В. Добросесність і правосуддя. (Філософія. Теорія. Практика.). Київ: Інтерсервіс, 2021. 500 с.
2. Єрмоленко Д.О. Міжнародно-правові стандарти адвокатської діяльності: окремі аспекти. Запорізькі правові читання : матеріали Щорічної міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 19-20 травня 2020 р. С. 73-76.
3. Гофман Ю.Б. Етичні основи правоохоронної діяльності : навчально-методичні рекомендації для студ. юридичного факультету. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2022. 36 с.
4. Грубінко А.В., Кравчук В.М. Юридична деонтологія і професійна етика та логіка для юристів : навчально-методичний практикум для студентів денної та заочної форм навчання. Тернопіль : Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка, 2019. 116 с.
5. Загурський О.Б. Роль медіації в процесі вирішення кримінальних справ: вплив на зменшення навантаження на судову систему. Pakistan Journal of Criminology. Vol. 16. № 3. July-September 2024. P. 1023-1036. <https://drive.google.com/file/d/1L2X7xC17coyNgD8HFwTpdzK6w0XHXn/view?usp=sharing>.
6. Загурський О.Б. Проблемні питання діяльності Громадської ради добросесності в умовах воєнного стану. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2023. Вип. 16 (28). С. 71-77. <https://drive.google.com/file/d/1FgIfWQB-CgQdk3araYraUtAlaFuFwM3e/view?usp=sharing>.
7. Загурський О.Б. Забезпечення дотримання етичних стандартів судової діяльності в умовах воєнного стану. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2023. Вип. 15 (27). Т. 2. С. 98-105. <https://drive.google.com/file/d/1zXEMO8tSLUtuPzjMX59JCpFTQ87f6fOa/view?usp=sharing>.

8. Загурський О.Б. Сучасні виклики та завдання суду в умовах воєнного стану: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції "Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід " (19-20 квітня 2024 р., Тернопіль), Західноукраїнський національний університет, 2024. С. 118-120.
<https://drive.google.com/file/d/1HHoHNA0t0i-NZjjcRnoNKu1n7hf5SJe-/view?usp=sharing>.
9. Загурський О.Б. Юридична етика в контексті професійної діяльності юриста. Правова політика України: історія та сучасність: матеріали IV Всеукраїнського науково-практичного семінару (6 жовтня 2023 р., Житомир). Житомир, 2023. С. 34-36.
<https://drive.google.com/file/d/1TyXIIyQmBRGJMpyTj6AdUFHnCPxo64nz/view?usp=sharing>.
10. Загурський О.Б. Чесність та непідкупність в контексті міжнародних стандартів етичної поведінки суддів: Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали VII Міжнародної наук.-практ. конф. (27 жовтня 2023 р., Чернівці) Чернівці, 2023. С. 440-443.
https://drive.google.com/file/d/1g_Q5EG01F2cezYjvpHgyNmO7jPd2VSpE/view?usp=sharing.
11. Загурський О.Б. Етико-правові підходи до розуміння інституту юридичної відповідальності: матеріали Всеукраїнського науково-практичного круглого столу (м. Івано-Франківськ, 23 листопада 2023 року). м. Івано-Франківськ, 2023. С. 49-53.
<https://drive.google.com/file/d/1gg1mW9kKClorYU3ZzHzjNe2kPZue8NI/view?usp=sharing>.
12. Загурський О.Б. Європейський кодекс поліцейської етики як базовий європейський стандарт в сфері реформування органів поліції в умовах воєнного стану: матеріали науково-практичної конференції "Захист та дотримання прав громадян органами Національної поліції України в умовах воєнного стану" (7 грудня, Харків). ХНУВС, 2023. С. 246-247.
https://drive.google.com/file/d/1xc_NLFuVINstzsjlFIXp8onMt1J0td9I/view?usp=sharing.
13. Загурський О.Б. Судовий захист прав та свобод людини в парадигмі інституційних перетворень: Матеріали VI Міжнародного правничого форуму, Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Права людини та публічне управління в сучасних умовах" (м. Чернівці, 9 червня 2023 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 135-138.
14. Загурський О.Б. Судовий захист прав та свобод людини в парадигмі інституційних перетворень: Матеріали VI Міжнародного правничого форуму, Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

- "Права людини та публічне управління в сучасних умовах" (м. Чернівці, 9 червня 2023 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 135-138.
<https://drive.google.com/file/d/1X2XGAJeER-I7hDzyoBO0aJuhazCKfQN7/view?usp=sharing>.
15. Резолюція «Професійна етика правосуддя» (2018). 300 с.
 16. Філософські засади та особливості римського права як основи європейської доктрини право розуміння. Римське право крізь призму традиції і судової практики : монографія. За ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2022. 512 с.
 17. Code of Recommended Standards for Bar “Examinem. Comprehensive Guide to Bar Admission Requirements 2002. E. Moeser, M.F. Comeille. NCBE, ABA SLEAB, 2002.
 18. Harold J. Berman, Law and Revolution: The Formation of the Western Legal Tradition (valpo.edu)
 19. Harris D.I., Boyle M.O. Law of the European Convention on Human Rights. London, Dublin, Edinburg, 1995. 380 s.
 20. Kelly J.M. Historia zachodniej teorii prawa. Krakow: Wydawnictwo WAM, 2006. 494 s.
 21. Юридична деонтологія: у схемах, таблицях і поняттях : навчальний посібник. С.С. Сливка, О.Л. Чернобай, І.М. Коваль, Ю.І. Корнелюк ; Національний університет "Львівська політехніка", Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти., Львів : Растр-7, 2020. 88 с.
 22. Юридична деонтологія. Від навчання до практики : навчальний посібник. Л.В. Радовецька, С.П. Лясковська, О.О. Тихомиров, А.В. Ватраль, К.О. Буряковська, О.К. Тугарова; Національна академія служби безпеки України, Київ : Кондор, 2019. 295 с.

Додаткова література

1. Деонтологічний кодекс (Кодекс правил здійснення адвокатської діяльності Європейського співтовариства, прийнятий у Страсбурзі у жовтні 1988 р.).
2. Дітріх фон Гіндельбранд Етика. Український Католицький Університет. Львів: Вид-во УКУ, 2002. 444 с.
3. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі в жовтні 1988 року
http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_343
4. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
5. Правила адвокатської етики, затверджені Звітньо-виборним з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 року (зі змінами, затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 року від 15 лютого 2019 року):

- https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf
6. Узагальнення дисциплінарної практики кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури щодо адвокатської таємниці, затверджене рішенням Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури від 25.07.2020 N VII-010/2020: <https://vkdkka.org/uzagalnennya-distsiplinarnoji-praktiki-kvalifikatsijno-distsiplinarnih-komisij-advokaturi-schodo-advokatskoji-tajemnitsi/>
 7. Бакаянова Н.М. Етичні аспекти прийняття адвокатом доручення на ведення справи: <http://www.apdp.in.ua/v39/28.pdf>
 8. Белов Д. Роль і місце інституту адвокатури в механізмі захисту прав і свобод людини і громадянина: http://vjhr.sk/archive/2016_5/part_1/5.pdf
 9. Бірюкова А.М. Довіра як етична основа відносин між адвокатом та клієнтом: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/3_2017_Birukova.pdf
 10. Бондар І.В. Кодекс поведінки адвокатів: роль та вплив на професію: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Chkup_2015_2_36
 11. Святоцька В.О. Етичні (деонтологічні) засади діяльності адвокатів в Україні та країнах ЄС: http://lsej.org.ua/3_2016/53.pdf
 12. Сопілко І.М. Місце та роль сучасної адвокатури у правозахисному механізмі: http://www.law.nau.edu.ua/images/Nauka/Naukovij_jurnal/2012/statji_n1_22_2012/Sopilko_82.pdf
 13. Яновська О. Співвідношення мети та засобів як етична проблема адвокатської діяльності: <http://tomorrowlawyer.org/spivvidnoshenya-meti-ta-zasobiv-yak-eti/>.
 14. Невзорова І.В. Міжнародні деонтологічні стандарти діяльності нотаріату. Юридичний бюлетень. Випуск 11.4.1. 2019. С. 84-90.

Електронні інформаційні ресурси

1. Конституція України від 28 червня 1996 року.
2. Закон України про судоустрій та статус суддів від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
3. Закон України про прокуратуру від 14.10.2014 № 1697-VII, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
5. Закон України про адвокатуру та адвокатську діяльність від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>

6. Закон України Про нотаріат від 02.09.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
7. Кодекс України з процедур банкрутства, прийнятий Законом України від 18.10.2018р. № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
8. Закон України Про державну службу від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
9. Загальне положення про юридичну службу міністерства, іншого органу виконавчої влади, державного підприємства, установи та організації, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 26.11.2008 р. № 1040. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1040-2008-%D0%BF#Text>
10. Кодекс суддівської етики, затверджений XI з'їздом суддів України 22.02.2013р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text>
11. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів, затверджений Всеукраїнською конференцією прокурорів 27.04.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17#Text>
12. Керівні принципи, що стосуються ролі осіб, які здійснюють судове переслідування, прийняті в рамках ООН 07.09.1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_859#Text
13. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09.06.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text>
14. Правила етичної поведінки працівників системи надання безоплатної правової допомоги, затверджені Наказом Координаційного центру з надання правової допомоги Міністерства юстиції України від 29.03.2019р. № 40. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0040419-19#Text>
15. Рекомендації КМ Ради Європи №R(2000)21 “Про свободу професійної діяльності адвокатів”. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf
16. Кодекс поведінки європейських адвокатів URL: [https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshidokumenty/kodeks_povedinky_yevropeyskykh_advokativ\(ukr\).pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshidokumenty/kodeks_povedinky_yevropeyskykh_advokativ(ukr).pdf)
17. Правила професійної етики нотаріусів, затверджені наказом Міністерства юстиції України від 04.10.2013 № 2104/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1730-13#Text>
18. Кодекс правил професійної етики нотаріусів, затверджений на черговому З'їзді нотаріусів України 20.04.2018. URL: <http://npu.ua/wp-content/uploads/2018/06/%D0%9A%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81->

<http://www.npu.ua/wp-content/uploads/2018/03/%D0%9A%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81-%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8-%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%83.pdf>

19. Документ “Етика та правила організації нотаріату”, затверджений у 2013 році Міжнародним Союзом Нотаріату. URL: <http://npu.ua/wp-content/uploads/2018/03/%D0%9A%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81-%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8-%D0%9C%D0%A1%D0%9B%D0%9D-%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf>
20. Європейський кодекс нотаріальної етики. URL: <https://npu.ua/wp-content/uploads/2018/01/%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81-%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8.pdf>
21. Кодекс професійної етики приватних виконавців, ухвалений рішенням З'їзду приватних виконавців України №1 від 17.11.2017 р. URL: <http://www.ae.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/%D0%9A%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%86%D1%96%D0%B2.pdf>

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

Адреса веб-сайту	Назва веб-ресурсу
1	2
www.president.gov.ua	Президент України
www.rada.gov.ua	Верховна Рада України
www.kmu.gov.ua	Кабінет Міністрів України

www.ccu.gov.ua	Конституційний Суд України
www.scourt.gov.ua	Верховний Суд
www.ombudsman.kiev.ua	Уповноважений Верховної Ради України з прав людини
www.rainbow.gov.ua	Рада національної безпеки та оборони України
www.minjust.gov.ua	Міністерство юстиції України
www.vru.gov.ua	Вища рада юстиції України
www.gp.gov.ua	Генеральна прокуратура України
www.cvk.gov.ua	Центральна виборча комісія України
www.uba.kiev.ua	Асоціація правників України
www.pravosud.org.ua	Українське правосуддя
www.nplu.kiev.ua	Національна парламентська бібліотека України
www.uamedia.visti.net/golos	Газета «Голос України»
www.uamedia.visti.net/uk	Газета «Урядовий кур'єр»
www.pravo.biz.ua	Електронна бібліотека з правознавства
www.pravo.org.ua	Центр політико-правових реформ
www.chitalka.info	Електронні підручники он-лайн/ Право
www.uapravo.org	Правовий журнал
www.nau.kiev.ua	Нормативні акти України - законодавство для практиків
www.cmlaw.com.ua	Юридична компанія «Чечель, Маллаєв та Партнери»
www.pravoved.com.ua	Спеціалізований ресурс для правників
www.lawyer.org.ua	Корпорація «Юриспруденція он-лайн»
www.legality.kiev.ua	Інститут проблем законодавства
www.khpg.org	Харківська правозахисна група
www.vybor.8m.com	Судові проблеми (інформація про судову систему, як поводитися в суді, як написати скаргу до Європейського Суду з прав людини)
www.pension.kiev.ua	Пенсійне забезпечення в Україні
legalpro.hypermart.net / konstsudl.html	Правовий захист (Рішення Конституційного Суду України)

www.uapravo.org	UApravo (Сайт корисної правової інформації: є методичні матеріали, закони, юридичні консультації тощо)
www.whoiswho.com.ua	«Хто є хто в Україні?» (Сайт пропонує необхідну контактну інформацію про органи державної влади. Надається довідкова інформація з номерами телефонів, адресами, біографіями чиновників тощо)
www.helsinki.org.ua	Українська Гельсінська спілка з прав людини
www.u21.org.ua	Юрист ХХІ століття
www.accent.kiev.ua	Політична та економічна інформація про Україну
www.coe.kiev.ua	Рішення Європейського суду
www.legal.com.ua	Інформаційно-пошукова система по законодавству